

Den 8. Nordiske Kongres for Synspædagoger:

Handicappede og arbejdsmarkedet

ved Finn Amby

Email: finn.amby@gmail.com

Mobil: (+45) 41 30 15 45

Oslo, 6. maj 2015

Kort præsentation

- Født 1959.
- Født svagsynet og helt blind fra 1968.

CV Kort:

- **1988:** Cand.scient.pol.
- **1990-2001:** Ansat inden for arbejdsmarkedsuddannelserne som sagsbehandler, sekretariatschef og til sidst som controller.
- **2001-2006:** Udviklingskonsulent ved Aarhus Tekniske Skole.
- **2006-2009:** Ansat i Dansk Blindesamfund som projektleder og senere som afdelingschef.
- **2009-2014:** Chefkonsulent i konsulentfirmaet Ankerhus Gruppen A/S.
- **2011-2014:** Ph.D.-forløb om handicap og beskæftigelse.
- **2014:** Forskningsprojekt ved Aalborg Universitet om forsørgelse, uddannelse og beskæftigelse for blinde og stærkt svagsynede.
- **2015:** Adjunkt ved socialrådgiveruddannelsen på VIA University College i Aarhus.

Hvorfor er arbejde vigtigt?

- Individ og samfund
- Fra velfærdsstat til konkurrencestat?
- Inklusion / eksklusion
- Fra medborgerskab til produktivt medborgerskab?

Disposition

Del 1: Handicap i dansk beskæftigelsespolitik.

1. Udgangspunkt og forskningsspørgsmål.
2. De fire analysefelter.
3. Handicap: Begreb og politik.
4. Handicap i beskæftigelsespolitikken.
5. Situationen i jobcentre og virksomhederne.
6. Konklusioner.

Del 2: Aktuelt om blinde og stærkt svagsynede.

7. Kort om undersøgelsen.
8. Hele den erhvervsaktive aldersgruppe.
9. De unges aktuelle situation.
10. Udviklingen over 5 år.
11. Perspektiver.

Del 1. Handicap i dansk beskæftigelsespolitik

Ph.D.-afhandling i 2014

Bogudgivelse 2015

1. Udgangspunkt og forskningsspørgsmål

Andel beskæftigede med og uden handicap i aldersgruppen 16-64 år.
Sæsonkorrigeret beskæftigelse 2002-2014. Procent.

	2002	2005	2008	2010	2012	2014
Mennesker med handicap	51,0	53,7	51,1	46,2	43,9	42,6
Mennesker uden handicap	81,2	80,7	81,1	77,2	77,5	76,5
Difference	32,2	27,0	30,0	31,0	33,6	33,9

Kilde: SFI 2015 og 2013, tabel 4.1 og 4.2

Andel ansat på særlige vilkår blandt beskæftigede personer med handicap i aldersgruppen 16-64 år. Sæsonkorrigeret beskæftigelse 2002-2014. Procent.

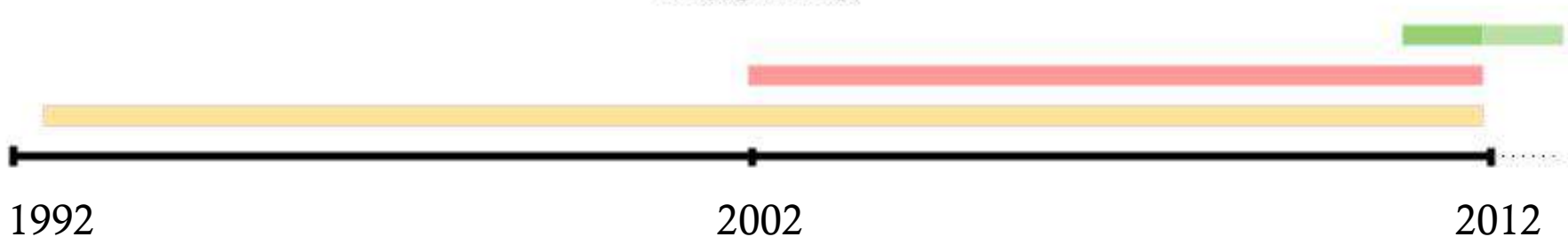
	2002	2005	2008	2010	2012	2014
Andel ansat på særlige vilkår	8,8	12,3	18,1	22,3	19,1	25,9

Kilde: SFI 2015 og 2013, tabel 8.1

Forskningsspørgsmål

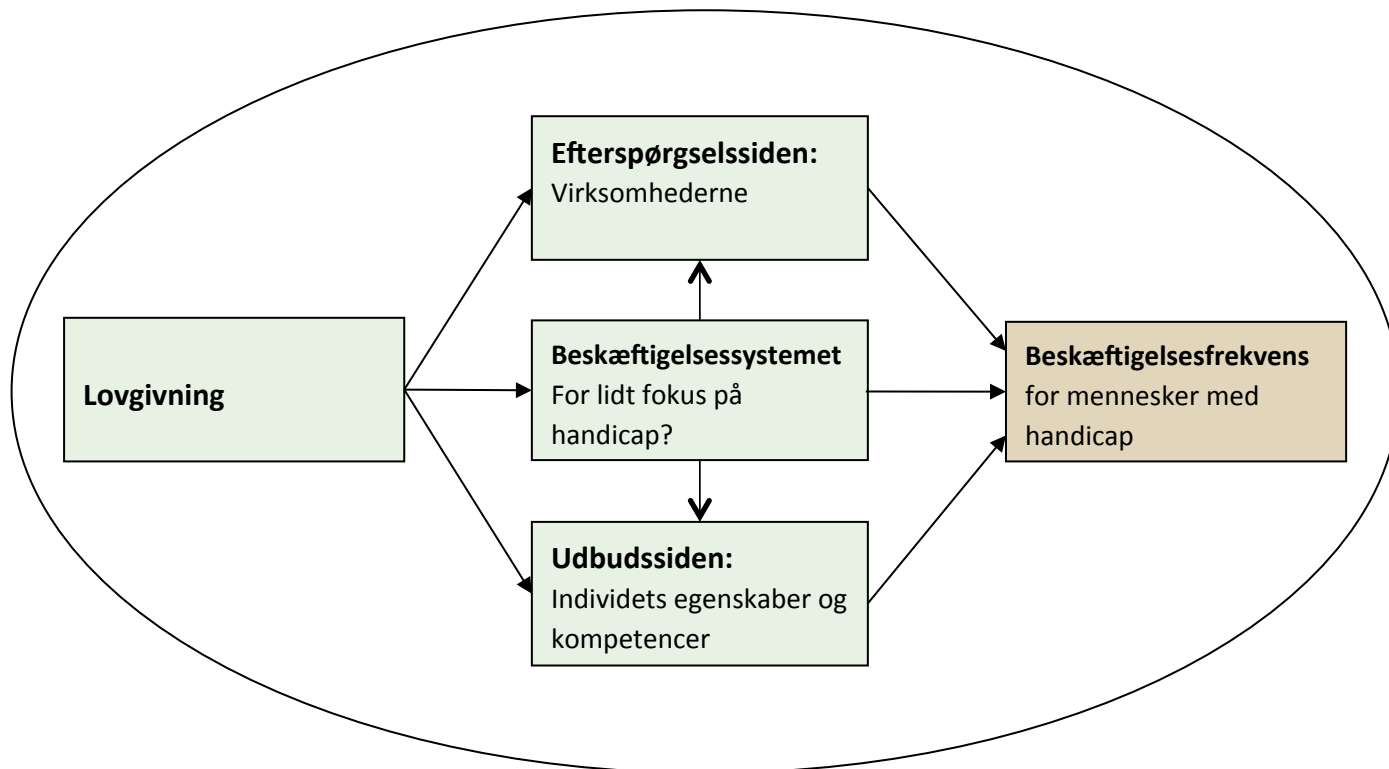
1. Hvilken placering har handicap i beskæftigelsespolitikken, og hvordan har udviklingen heri påvirket rammerne for, at ledige med handicap kan komme i ordinær beskæftigelse.
2. Hvilken indsats yder jobcentrene i forhold til ledige med handicap, og hvad kendetegner virksomhedernes praksis og holdning i forhold til at ansætte medarbejdere med handicap i ordinære stillinger?

Tidslinie

De fire analysefelter

Faktorer som påvirker beskæftigelse: en simpel model

3. Handicap: Begreb og politik

- Kategorier og politik
- Handicap som politisk konstruktion
- Sammenhængen mellem begreb og politik

Handicap: Begreb og politik

Handicapforståelser historisk set:

- Fra fattig til handicappet.
- Fra filantropi til særforborg.
- Invaliditet og pension.
- Normalisering og integration.
- Fra enkeltgrupper til personer med vidtgående fysiske eller psykiske handicap.
- Ophævelse af særforborgen.
- Fra handicap til nedsat funktionsevne.

Handicap: Begreb og politik

Det relationelle handicapbegreb

Funktionsnedsættelse + barrierer = handicap

Handicappolitiske principper

- Ligestilling
- Kompensation
- Sektoransvar
- Solidaritet

Udfordringer til et moderne handicapbegreb

- Hvordan afgrænses funktionsnedsættelser og dermed den del af befolkningen, som handicapdefinitionen handler om?
- Hvilke barrierer fører til handicap?
- Hvordan skal barriererne fjernes og af hvem?
- Det kontekstafhængige handicapbegreb og kravene til det politiske niveau
- Individets betydning (back to impairment)
- Individuelle eller samfundsmæssige løsninger
- Behovet for et dobbeltstrategi

Handicap i dansk beskæftigelsespolitik

1990'erne:

- Aktiv arbejdsmarkedspolitik.
- Kommunal aktivering og aktiv socialpolitik.

00'erne:

- Ressortomlægning og "Flere i arbejde".
- Decentralisering og enstrengt beskæftigelsespolitik.

Lovgivning om handicap og nedsat arbejdsevne

- Kompensation til handicappede i erhverv.
- Fast ansættelse med løntilskud.
- Revalidering.
- Før tidspension.
- Forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet.

Konklusion om handicapområdet's placering

- Kompensation
- Sektoransvar
- Målgruppen der forsvandt

5. Situationen i jobcentrene og virksomhederne?

Jobcentrene:

- Ingen data om effekter eller forvaltningspræstationer
- Usikkerhed om målgruppen
- Få lokalpolitiske eller ledelsesmæssige mål
- Få målrettede tilbud og samarbejdesrelationer

Indeksværdi	Antal	Pct.
0	17	21
1	22	27
2	26	32
3	13	16
4	4	5
Total	82	100

Virksomhederne

- **Skeptiske holdninger**
- **Få aktive handlinger**

Virksomhedernes vurdering af mulighederne for ansættelse af ledige over 50, med anden etnisk baggrund, lang forudgående ledighed eller handicap, pct.

	Meget gode muligheder	Gode muligheder	Begrænsede muligheder	Meget begrænsede muligheder	Ved ikke	Total	N
Ledige over 50	29	60	8	1	2	100	331
Ledige med anden etnisk baggrund	21	61	15	1	2	100	331
Ledige med lang forudgående ledighed	6	41	43	7	2	100	331
Ledige med handicap/varig funktionsnedsættelse	6	37	46	9	3	100	331

6. Konklusioner

Virksomhederne:

- Rekruttering: Virksomhedens domæne
- Succeskriterier for socialt ansvar (outcomes)
- Handlinger: Tilgængelighed, dialog, viden
- Principper gør en forskel
- Holdninger måske den største barriere
- Politiske virkemidler: Meget kan fortsat gøres
- Beskæftigelsessystemet som "fødselshjælper"

Jobcentrene:

- Dialog om ledige med handicap som målgruppe.
- Afklaring af behov for særlige tilbud.
- Relationer til uddannelsessystemet, A-kasserne og virksomhederne.
- Dokumentation af indsats og effekt.
- Handlemuligheder med de eksisterende politiske rammer.

Konklusioner

De politiske rammer:

- Mere sammenhæng mellem mål og midler.
- Større klarhed om målgruppen.
- Handicappolitikens gennemslagskraft.

Behov for mere viden:

- Forskning
- Udviklingsprojekter

Del 2.

Forsørgelse, uddannelse og beskæftigelse for blinde og stærkt svagsynede

Undersøgelse ved CCWS, Aalborg Universitet, efteråret 2014

7. Kort om undersøgelsen

Formål:

- At tegne et portræt af de 18-40-årige blinde og stærkt svagsynede i relation til forsørgelse, uddannelse og beskæftigelse.
- At afdække nogle af de faktorer, som har afgørende betydning for blinde og stærkt svagsynedes tilknytning til arbejdsmarkedet.
- At sætte de 18-40-åriges situation i perspektiv.

Metode:

- Spørgeskemaundersøgelse
- Registerdata.

8. Hele den erhvervsaktive aldersgruppe

Aktuel status for Dansk Blindesamfunds medlemmer i den erhvervsaktive alder 2014, pct.

	18-29 år	30-40 år	41-64 år	I alt 18-64 år
Under uddannelse	41,1	2,7	0,5	5,3
I beskæftigelse på ordinære vilkår	7,0	13,6	10,3	10,4
I beskæftigelse på fleksjob	3,3	10,7	7,6	7,6
På midlertidig offentlig forsørgelse	23,3	23,2	8,7	12,5
På førtidspension med supplerende beskæftigelse	1,5	10,4	12,7	11,1
På førtidspension uden supplerende beskæftigelse	23,7	39,5	60,1	53,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	270	375	1846	2491

Kilde: Registeroplysninger fra Danmarks Statistik 2012

9. De unges aktuelle situation

Aktuel status 2014:

Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, fordelt på aktuel status efter egen vurdering i 2014.

	Pct.	Antal
Under uddannelse	19,0	69
I beskæftigelse, ansæt på ordinære vilkår	14,6	53
I beskæftigelse, ansat i fleksjob	13,2	48
På en midlertidig forsørgelsesydelse	17,9	65
På førtidspension	32,5	118
Andet	2,8	10
Total	100,0	363

Under uddannelse

Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen, procentvis fordelt på uddannelsestype og synsstatus.

	Helt blind	Stærkt svagsynet	Svagsynet	Total
Gymnasium, HF eller lignende	25,0	18,4	18,2	20,3
Erhvervsuddannelse	15,0	13,2	18,2	14,5
Kort videregående uddannelse	0,0	2,6	0,0	1,4
Mellemlang videregående uddannelse	10,0	28,9	36,4	24,6
Lang videregående uddannelse	50,0	36,8	27,3	39,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
N	20	38	11	69

10. Udviklingen over 5 år

Under uddannelse i 2009:

- 29 % var også under uddannelse 5 år senere.
- 20 % var i beskæftigelse 5 år senere.
- 44 % var på en midlertidig ydelse 5 år senere.

På midlertidig ydelse i 2009:

- 9 % var under uddannelse 5 år senere.
- 21 % var i beskæftigelse 5 år senere.
- 30 % var på førtidspension 5 år senere.
- 41 % var også på en midlertidig ydelse 5 år senere.

11. Perspektiver

- Blinde og stærkt svagsynede har massive problemer med arbejdsmarkedstilknøytning og selvforsørgelse.
- Det er ikke nyt, men nu ved vi mere.
- Der er helt kontante konsekvenser i form af store indkomstforskelle.
- Selv i de yngste grupper er en væsentlig andel på førtidspension.
- Helt afgørende, at der eksisterer/udvikles alternativer, når førtidspension ikke længere er en mulighed.
- Der lægges op til debat om forklaringer og indsatser i workshoppen 16:15 og 17:15.

Referencer

- Amby, F. (2015). *Målgruppen der forsvandt: Handicapområdets position i dansk beskæftigelsespolitik og hvordan ledige med handicap kan komme i ordinær beskæftigelse*. Frydenlund. Kan købes hos forlaget.
- Amby, F. (2015). *Blinde og stærkt svagsynede mellem 18 og 40 år: Forsørgelse, uddannelse og beskæftigelse*. Kan frit downloades fra Aalborg Universitet, Centre for Comparative welfare Studies, working paper 88-2015.
- Link:
<http://www.dps.aau.dk/forskningsenheder/ccws/publications/workingpapers/>